

Kokkuvõtte teenindusettevõtete (HoReCa) sihtkontrollist

Käesoleva aasta 20.maist kuni 30.augustini viisid tööinspektsiooni tööinspektor-juristid läbi sihtkontrolli teenindusettevõtetes (EMTAK koodid: 55100, 55101, 55102, 55201, 56101).

Sihtkontrolli raames pöörati tähelepanu töötajate töö- ja puhkeajale, tööpäevasiseste vaheaegade võimaldamisele (sh nende kasutamise võimalikkusele), füüsilise koormusega kaasnevale riskidele, liikumisteede ohutusele, töötajate juhendamisele, psühhosotsiaalsetele ohuteguritele. Olulist tähelepanu pöörati ka alaealiste töö- ja puhkeajale, juhendamisele ning alaealistele lubatud töödele vältimaks noore inimese tervise kahjustamist.

Kokku külastati 89 ettevõtet, üheksas eri maakonnas. Enim külastusi viidi läbi Harjumaal, Tallinnas.

Kokku registreeriti 446 rikkumist, nendest 180 töösuhete nõuete rikkumiste osas ning 228 töötervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumiste osas. 38 korral on rikkumise aluseks korrakaitseesadus, ehk tööandja ei esitanud tähtaegselt järelevalve läbiviimiseks vajaminevaid dokumente.

Keskmiselt tuvastati 5 rikkumist ettevõtte kohta ning ettekirjutus koostati 167 rikkumise osas. Käesoleva sihtkontrolli kokkuvõtte koostamise ajal võis rikkumiste arv, mille osas koostati ettekirjutus, suureneeda, arvestades, et külastused toimusid veel augustikuu viimastel päevadel.

Iga kontrollitud ettevõtte kohta koostati hinnanguleht, mis koosnes 3-st suuremast peatükist: töösuhted, alaealiste töötamine ning töötervishoiud ja tööohutus.

Alljärgnevalt toon välja peamised rikkumised, mida tööinspektor-juristid tuvastasid.

Töösuhted

Töösuhete osas kontrolliti töötajate teavitamist TLS § 5 lg-s 1 nimetatud andmetest, töö- ja puhkeajaga, öötööd, ning pöörati olulist tähelepanu ka võörtöjõule/lähetatud töötajatele, kelle arv Eestis on viimaste aastatega suurenenud.

Järelevalve käigus kontrolliti 6 ettevõtet, kus täitsid tööülesandeid Ukraina kodanikud, kes olid võetud tööle otse Eesti ettevõttesse. Dokumentatsioon ukrainlastel oli korras, samuti ei tuvastatud muid rikkumisi. 4-s ettevõttes täitsid tööülesandeid ka renditöötajad.

86s külastatud teeninduskohas kohaldati töötajatele summeeritud tööaega ning 45 kontrollitavast teeninduskohast täitsid töötajad tööülesandeid ka öösel (ajavahemikus 22:00-06:00).

Suurimad probleemid siiani töösuhete osas on, et töötajaid ei ole teavitatud kõigist TLS § 5 lg-s 1 nimetatud andmetest. 54-l juhul ei olnud töötajaid teavitatud tööaja ja tööaja korralduse kokkuleppesest selgelt ja arusaadavalt, peamised puudused olid:

- Töötajaid ei ole teavitatud summeeritud tööaja kokkuleppesest;
- Töötajaid ei ole teavitatud summeerimisperioodi pikkusest;
- Ei ole teavitatud tööajast (mitu tundi päevas või nädalas tööülesandeid töötaja täidab, kas osalise või täiskoormusega)
- Tööajast on teavitatud ebaselgelt (nt 0,5-1,0 koormus);
- Ei ole teavitatud tööpäeva alguse ja lõpu kellaegadest.

Sageli esineb ka puuduseid töötasu teavitamise osas. Nimelt ei olnud 30s ettevõttes teavitatud töötajaid kehtivast töötasu alammäärast või lepingutes oli kokku lepitud täistööajaga töötamise korral töötasu alammääras, kuid mis sisaldab ühtlasi ka tasu riigipühadel ja öösel töötamise eest.

Ei saanud ka sihtkontrolli käigus me ilma töö- ja puhkeaja rikkumisteta. 7 ettevõttes ei olnud tagatud iganädalast puhkeajaga 48 või 38 tundi 7-päevase ajavahemiku jooksul, neljas kontrollitavas ettevõttes esines öötöö piirangu rikkumisi (töötajad töötasid pikemates kui 8-tunnistes vahetustes, sh öösel, kuid tööandjal ei ole esitada andmeid, mis võimaldaksid öötöötajaid üle 8-tunniste töövahetustega töötada).

Alaealised

Alaealiste töötamise kontrolli osas pöörati tähelepanu lisaks töö- ja puhkeajale, ka sellele, kas alaealised töötasid nendel töödel, mis neile seadusega on lubatud, kas neid on tööohutusalaselt juhendatud ning kas nende töös esinevaid riske on riskianalüüsis hinnatud.

89 kontrollitavast ettevõttest 30 täitsid tööülesandeid alaealised ning 10 kontrollitavas ettevõttes hindasid tööinspektor-juristid alaealiste töötajate ja tööandjate vahel sõlmitud võlaõiguslikud lepingud (töövõtulepingu või käsunduslepingu) ümber töölepinguteks. Üheks peamiseks võlaõigusliku lepingu sõlmimise põhjuseks, mille tööandjad või tööandjate esindajad välja tõid, on tööaja paindlikkus, ehk tööandja ei ole kohustatud ala- või ületundide eest maksma täiendavaid tasusid ning alaealine ei ole kohustatud töötama kindel arv tunde kuus. Palju viidati sellele, et töölepingu seadus peaks olema paindlikum, ehk võiks olla võimalus, et osapooled saavad kokku leppida nt, et töötaja X töötab 15-25 tundi nädalas.

Sihtkontrolli tulemuste põhjal võib tõdeda, et paariaastatagune töölepingu seaduse muutmine alaealiste tööaja osas on olnud positiivne, sest vähem esines ka alaealiste töö- ja puhkeaja rikkumisi. Kokku tuvastati 5 töö- ja puhkeaja rikkumist, millest 3 seisnesid selles, et koolikohustuslikud alaealised täitsid tööülesandeid pärast kella 20:00, mõnel juhul kella 23:00.

Lisas võlaõiguslike lepingute sõlmimisele, on teiseks probleemiks, et tööandjad ei ole hinnanud alaealiste töös esinevaid riske ning riskide mõju alaealiste tervisele. 19 kontrollitud teeninduskohas ei olnud hinnatud alaealise töös esinevaid riske, lisaks sellele esines puuduseid ka alaealiste tööohutusalaselt juhendamises. Kui siin ehk võiks paralleele tõmmata sellega, et alaealiste töös esinevaid riske ei ole hinnatud ning alaealisi ei ole tööohutusalaselt juhendatud tulenevalt asjaolust, et nendega olid sõlmitud võlaõiguslikud lepingud, siis nii siiski päris ei saa öelda. Hinnangulehtede ja rikkumiste analüüsi alusel selgus, et ainult kahel juhul oli juhendamine tegemata, sest alaealised täitsid tööülesandeid võlaõiguslike lepingute alusel, muudel juhtudel oli tööohutusala juhendamine läbi viidud ka neil alaealistel, kes olid töö võlaõigusliku lepinguga.

Töötervishoid ja tööohutus

Töötervishoiu ja tööohutuse kontrolli teostades pöörasid tööinspektor-juristid eelkõige tähelepanu töökeskkonna riskianalüüsi olemasolule ja kontrollisid, kas tööandja on hinnanud kõiki töökeskkonnas esinevaid riske, kas liikumisteed on takistustest vabad, kas tööülesandeid täidetakse seistes, kas on libisemise vastu võetud kasutusele abinõud, kas on olemas ohutusjuhendid ja läbi viidud töötajate juhendamine ja väljaõpe, kas läbi on viidud tervisekontroll töötervishoiuarsti juures, kas esmaabiandja on olemas igas vahetuses.

Peamised rikkumised mis esinesid:

- 11 ettevõttes puudus töökeskkonna riskianalüüs;
- 18 ettevõttes ei olnud hinnatud kõiki töökeskkonnas esinevaid riske (sh alaealiste töös esinevaid riske);
- 11 ettevõttes puudusid täielikult või osaliselt tehtavate tööde ja kasutatavate töövahendite ohutusjuhendid;

- 26 ettevõttes ei olnud läbi viidud vastavalt nõuetele töötajate tervishoiu ja tööohutusalast juhendamist;
- 8 kontrollitavas kohas ei vastanud liikumisteed nõuetele. Nt olid märgistamata astmed, kus esines kukkumis- ja vigastusoht, nõudepesutsoonis on libe maha valgunud rasva tõttu, liikumisteed ei olnud takistustest vabad, sest olid lahtised juhtmed liikumisteel, trepp kahe korruse vahel liikumiseks katkine;
- 3 kontrollitavas teeninduskohas ei vastanud põrand nõuetele. Baarilettide taga ning ka köögis olid põrandad libedad, karastamata ning ei oldud kasutusele võetud abinõusid põranda libisemisvastaseks muutmiseks;
- 28 ettevõttes ei olnud tervisekontrolli tervishoiuarsti juures läbiviidud vastavalt nõuetele. Neist neljas ettevõttes ei olnud töötajatele tervisekontroll korraldatud tervishoiuarsti määratud ajavahemiku järel, millest ühel juhul oli möödas juba 3,5 aastat. 3 ettevõttes oli tervisekontroll korraldamata enne öötöötajate tööle asumist ning 21's ettevõttes oli tervisekontroll korraldamata nelja kuu jooksul töötaja tööle asumisest arvates.
- 21 teeninduskohas puudus esmaabiandja igas vahetuses.

Sihtkontrolli raames oli ka 4 ettevõtet, kellel esinesid korraga järgmised puudused: puudus töökeskkonna riskianalüüs, ohutusjuhendid ning läbi oli viimata töötajate tervishoiu ja tööohutusalane juhendamine.

Lisaks kontrollisid sihtkontrolli raames tööinspektor-juristid juuli lõpus ja augustikuu alguses kõiki Subway restorane üle Eesti. Ettevõtted, kellele Subway restoranid Eestis kuuluvad on Jazzway OÜ ja Footlong OÜ. Jazzway OÜ'l on 8 restorani ning rikkumisi tuvastati kokku 22, ehk keskmiselt 2,75 rikkumist restorani kohta. Footlong OÜ-l on 5 Subway restorani ning rikkumisi tuvastati kokku 21, ehk keskmiselt 4 rikkumist restorani kohta.

Subway restoranid sattusid sihtkontrolli valimisse niivõrd laialdaselt sellel põhjusel, et restoranid osas on viimase 1,5 aasta jooksul olnud palju kaebuseid, just alaealiste töötingimuste ja tööaja osas. Nimelt peavad vihjete kohaselt alaealised töötama üksinda, sh hilistel tundidel nii ka pärast kella 22:00, ei ole sõlmitud töölepingut, alaealised peavad teisaldama raskuseid. Sihtkontrollide raames tuvastati ka rikkumisi, millest nähtus, et koolikohustuslikud alaealised täitsid tööülesandeid ka peale kella 20:00, enamasti kella 22:00, kuid alaealistel töötajatel esines ka tööpäevi, mis lõppesid alles kell 23:00.

Sihtkontrolli raames kontrollitud teeninduskohtadest kaheksas ei esinenud rikkumisi, mida kontrolli protokollis fikseerida. Kindlasti tuleb ka edaspidi viia läbi etteteatamata sihtkontrolle teenindusettevõtetes ja eelkõige suvisel perioodil, mil töömaht on suurem, alaealisi on tööturul rohkem ning samuti on suurenenas võõrtöötajate osakaal tööturul, sh teenindusettevõtetes.

Kokkuvõtte koostas:

Eneken Hiire

Juhtiv tööinspektor

04.10.2019